

Šifra kandidata:
A jelölt kódszáma:

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK
TAVASZI VIZSGAIDŐSZAK

SOCIOLOGIJA SZOCIOLÓGIA

≡ Izipitna pola 1 ≡
1. feladatlap

Strukturirane naloge / Strukturált feladatok

Torek, 3. junij 2014 / 90 minut
2014. június 3., kedd / 90 perc

*Dovoljeno gradivo in pripomočki: Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

*Engedélyezett segédeszközök: a jelölt töltőtollat vagy golyóstollat hoz magával.
A jelölt két értékelőlapot is kap.*

**SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA**

Navodila kandidatu so na naslednji strani.
A jelöltnék szóló útmutató a következő oldalon olvasható.

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na prvi strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenjevalec ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

ÚTMUTATÓ A JELŐLTNEK

Figyelmesen olvassa el ezt az útmutatót!

Ne lapozzon, és ne kezdjen a feladatok megoldásába, amíg azt a felügyelő tanár nem engedélyezi!

Ragassza vagy írja be kódszámát a feladatlap jobb felső sarkában levő keretbe és az értékelőlapokra!

A feladatlap 4 strukturált feladatot tartalmaz, ebből válasszon ki kettőt! Összesen 40 pont érhető el, egy-egy feladat 20 pontot ér.

A táblázatban jelölje meg x-szel, melyik feladatokat értékelje az értékelő! Ha ezt nem teszi meg, az értékelő tanár az első két megoldott feladatot értékeli.

1.	2.	3.	4.

*Válaszait töltőtollal vagy golyóstollal írja a **feladatlap** erre kijelölt helyére! Olvashatóan írjon! Ha tévedett, a leírtat húzza át, majd válaszát írja le újra! Az olvashatatlan válaszokat és a nem egyértelmű javításokat 0 ponttal értékeljük.*

Bízzon önmagában és képességeiben! Eredményes munkát kívánunk!

M 1 4 1 5 2 1 1 1 M 0 3

Prazna stran

Üres oldal

OBRNITE LIST.
LAPOZZON!

1. Identiteta in kultura / Identitás és kultúra

Vir 1 / 1. forrás

Čefurji se na Fužinama niso preveč asimilirali. Ne jebejo oni to asimilacijo sploh. Toliko je enih čefurjev tukaj, ki sploh ne znajo slovensko. Znajo reč »nasvidanje« pa »živijo« pa »malo točeno« pa »ene cigarete« pa »prosam« pa »hvala« pa še tri besede pa nič drugega. Enega slovenskega stavka ne znajo sestavit.

(Vojnović, G. (2008): Čefurji raus, Študentska založba, Ljubljana, str. 136)

1.1. Kako imenujemo prilagajanje priseljencev kulturi družbe, v katero so se priselili? (Vir 1.)

Hogyan nevezzük a bevándorlók alkalmazkodását annak a társadalomnak a kultúrájához, amelybe költöztek (1. forrás)?

_____ (1 točka/pont)

1.2. Navedite in opišite še dva druga mogoča procesa ob stiku različnih kultur.

Nevezzen meg, majd írjon le két másik folyamatot, amely különböző kultúrák érintkezésekor lehetséges!

Navedba in opis prvega procesa / *Az első folyamat megnevezése és leírása:* _____

(2)

Navedba in opis drugega procesa / *A második folyamat megnevezése és leírása:* _____

(2)
 (4 točke/pont)

1.3. Navedite in opišite sestavino kulture, o kateri govori vir 1.

Nevezze meg, majd írja le a kultúrának azt az elemét, amelyet az 1. forrás említ!

Navedba sestavine kulture / A kultúra elemének a megnevezése: _____
(1)

Opis sestavine kulture / A kultúra elemének a leírása: _____

(2)
(3 točke/pont)

1.4. Predstavite razmerje med »dominantno« kulturo in subkulturami.

Mutassa be a „domináns” kultúra és a szubkultúra közötti kapcsolatot!

(2 točki/pont)

1.5. Kako imenujemo presojanje druge kulture izključno s stališča lastne kulture?

Hogyan nevezzük a másik kultúra megítélését kizárólag a saját kultúra szemszögéből?

(1 točka/pont)

Vir 2 / 2. forrás

Do sedmega leta starosti je fant živel doma, nato pa je zapustil popolnoma družinsko okolje in prišel v oskrbo države, kjer je živel z drugimi otroki njegovih let. Mladi Špartanci so bili razdeljeni v tri glavne starostne skupine, v prvi so bili otroci od osem do enajst let, v drugi dečki od dvanajst do petnajst let in v tretji efebi (*gr. ephebos*) od šestnajst do dvajset let. Z dvajsetimi leti se je njihovo šolanje in izobraževanje zaključilo.

(Lopez Melero, R. (1994): Kako so živeli Grki, EWO, Ljubljana, str. 55–56)

1.6. Katera faza (vrsta) socializacije je nakazana/opisana v viru 2?

A szocializáció mely fázisára (fajtájára) utal/melyiket írja le a 2. forrás?

(1 točka/pont)

1.7. Predstavite dve značilnosti v viru 2 predstavljeni socializacije.

Mutassa be a 2. forrásban leírt szocializáció két jellegzetességét!

Predstavitev prve značilnosti / *Az első jellegzetesség bemutatása:* _____

(1)

Predstavitev druge značilnosti / *A második jellegzetesség bemutatása:* _____

(1)

(2 točki/pont)

1.8. Kaj je resocializacija?

Mi a reszocializáció?

(1 točka/pont)

1.9. Resocializacija je večkrat neuspešna. Kratko pojasnite tri vzroke za to.

A reszocializáció többször sikertelen. Röviden magyarázza meg ennek három okát!

Prvi vzrok / *Első ok:* _____

(1)

Drugi vzrok / *Második ok:* _____

(1)

Tretji vzrok / *Harmadik ok:* _____

(1)

(3 točke/pont)

1.10. Navedite dva konkretna primera resocializacije.

Adja meg a reszocializáció két konkrét példáját!

Prvi primer / *Első példa*: _____

_____ (1)

Drugi primer / *Második példa*: _____

_____ (1)

(2 točki/pont)

2. Družbene različnosti in neenakosti / Társadalmi különbségek és egyenlőtlenségek

Vir 1 / 1. forrás

Nekatere skupine prebivalstva so zelo izpostavljene tveganju revščine. Čeprav stopnja tveganja revščine, ki je odsev porazdelitve dohodka med prebivalci (dohodkovna revščina), kaže dokaj nizko stopnjo neenakosti znotraj populacije, so nekatere skupine prebivalstva zaradi revščine še vedno močno ogrožene. To so ljudje, ki živijo sami, so samohranilci ali živijo v enočlanskih gospodinjstvih; nekaterim od njih, in sicer brezposelnim in starim, se je ogroženost v letu 2008 še povečala.

(Socialni razgledi 2009, Urad za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana 2010)

- 2.1. Vir 1 govori o ogroženosti nekaterih skupin prebivalcev zaradi revščine. V povezavi z revščino govorimo o absolutni in relativni revščini. Opredelite obe obliki revščine in pojasnite, zakaj razlikujemo med njima.

Az 1. forrás arról szól, hogy a lakosság némely csoportjai veszélyeztetettek a szegénység miatt. A szegénység kapcsán abszolút és relatív szegénységről beszélhetünk. Határozza meg a szegénység eme két formáját, és magyarázza meg, miért különböztetjük meg őket!

Absolutna revščina / Abszolút szegénység: _____

(1)

Relativna revščina / Relatív szegénység: _____

(1)

Pojasnitev razlikovanja med njima / A megkülönböztetés megmagyarázása: _____

(2)

(4 točke/pont)

- 2.2. Pojasnite povezanost med revščino in socialno izključenostjo.

Magyarázza meg a szegénység és a szociális kirekesztettség közötti kapcsolatot!

(2 točki/pont)

- 2.3. Različne teorije revščino običajno razlagajo z vzroki, ki so povezani z reveži samimi (njihovimi lastnostmi) ali pa z vzroki v organizaciji družbe. Navedite in pojasnite eno od teorij.

Különféle elméletek a szegénységet általában olyan jellegű okokkal magyarázzák, amelyek a szegényekhez (azok tulajdonságaihoz), illetve a társadalom szervezettségéhez kapcsolódnak. Nevezze meg és magyarázza el az elméletek egyikét!

Navedba teorije / Az elmélet megnevezése: _____ (1)

Razlaga navedene teorije / A megnevezett elmélet megmagyarázása: _____

(2)
(3 točke/pont)

Vir 2 / 2. forrás

Razredna diferenciacija glasbenega okusa je na prvi pogled očitna, čeprav ne temelji na nasprotju med visoko in popularno kulturo. Tisti z visoko izobrazbo in tisti v najvišjem poklicnem razredu so v največji meri poslušalci kategorije »visoki pop in klasika« in najmanj preferirajo »nizko množično kulturo« z glasbenimi zvrstmi, kot so narodno-zabavna glasba in turbofolk. Pri spodnjem razredu je očitna izrazita preferenca za »nizko množično kulturo«.

(Kurdija, S., in Luthar, B. (2011): Razred in kulturne distinkcije, FDV, Ljubljana)

- 2.4. Pojasnite pojem »kulturni kapital«. Pomagajte si z virom 2.

Magyarázza meg a „kulturális tőke” fogalmát! A 2. forrás szolgáljon segítségül!

(2 točki/pont)

- 2.5. Kaj je družbeni status?

Mi a társadalmi helyzet (státusz)?

(1 točka/pont)

2.6. Navedite in razložite enega od dejavnikov (eno od določnic), ki določajo družbeni status.

Nevezze meg, majd magyarázza el azoknak a tényezőknek (meghatározóknak) az egyikét, amely meghatározza a társadalmi helyzetet!

Navedba dejavnika (določnice) /

A tényező (meghatározó) megnevezése: _____ (1)

Razlaga / Magyarázat: _____

(1)

(2 točki/pont)

2.7. Kako imenujemo spreminjanje družbenega statusa na družbeni lestvici?

Hogyan nevezzük a társadalmi helyzet változtatását a társadalmi ranglétrán?

_____ (1 točka/pont)

Vir 3 / 3. forrás

Prebivalstvo Slovenije je torej visoko integrirano v sorodstvena in prijateljska omrežja močnih vezi. Oboje prispeva k temu, da se prebivalci Slovenije čutijo obkrožene z ljudmi, ki jim visoko zaupajo. [...] Na mikro ravni so socialna omrežja prebivalcev Slovenije izvor socialnega kapitala, za katerega je značilen visok občutek pripadnosti kohezivni skupini.

(Iglič, H. (2004): Tri ravni socialnega kapitala v Sloveniji. S Slovenkami in Slovenci na štiri oči, FDV-IDV, Ljubljana, str. 155–177)

2.8. Kratko pojasnite pojem socialno omrežje.

Röviden magyarázza meg a szociális hálózat fogalmát!

 _____ (1 točka/pont)

2.9. Navedite in razložite, na katera načina lahko delujejo socialna omrežja.

Nevezze meg, majd magyarázza el, melyik két módon működhetnek a szociális hálózatok!

Navedba in razlaga prvega načina / Az első mód megnevezése és megmagyarázása: _____

 _____ (2)

Navedba in razlaga drugega načina / A második mód megnevezése és megmagyarázása: _____

 _____ (2)
 (4 točke/pont)

3. Odklonskost in kriminaliteta / *Deviancia és bűnözés*

3.1. Opredelite konformno vedenje.

Határozza meg a konform viselkedést!

(1 točka/pont)

3.2. Pojasnite, po čem se kriminaliteta razlikuje od drugih oblik odklonskosti.

Magyarázza meg, miben különbözik a bűnözés a deviancia egyéb formáitól!

(2 točki/pont)

Vir 1 / 1. forrás

Največja doslej razkrinkana kriminalna združba, ki je tihotapila heroin, je padla leta 1998 v policijski akciji, imenovani Kolo. Šlo je za voznike tovornjakov iz Gorenjske, ki so v posebej prirejenih rezervoarjih za gorivo tihotapili večje količine heroina iz Turčije preko Bolgarije v zahodnoevropske države.

(Oprostili glavino »bojevnikov«, tudi Tošiča, Dnevnik, 21. 11. 2012, str. 14)

3.3. Poimenujte in pojasnite obliko kriminala, ki ga omenja vir 1.

Nevezze meg, majd magyarázza el a bűnözésnek azt a formáját, amelyet az 1. forrás említ!

Poimenovanje / *Megnevezés:* _____ (1)

Pojasnitev / *Magyarázat:* _____

(2)
(3 točke/pont)

Vir 2 / 2. forrás

V 2011 so na sodiščih končali kazenske postopke zoper 14.169 polnoletnih in 550 mladoletnih oseb. Obsodili so 7.596 polnoletnih oseb, 369 mladoletnikom pa so izrekli vzgojni ukrep ali kazen. Med pravnimi osebami je bilo ovadenih 674, obtoženih 77, spoznanih za odgovorne pa 8.

(<http://www.stat.si>. Pridobljeno: 12. 12. 2012.)

- 3.4. O katerem načinu ugotavljanja obsega in razširjenosti kriminalitete lahko sklepate iz vira 2? Navedite ga in kratko predstavite.

A bűnözés nagyságának és elterjedtségének a megállapítására irányuló módok melyikére lehet következtetni a 2. forrás alapján? Nevezze meg és röviden mutassa be!

Navedba / Megnevezés: _____ (1)

Predstavitev / Bemutató: _____

 _____ (2)
 (3 točke/pont)

- 3.5. Kdo je avtor teorije strukturne napetosti in v katero teoretsko perspektivo v sociologiji ga uvrščamo?

Ki a strukturális feszültségről szóló elmélet szerzője, és melyik szociológiai elméleti perspektívába sorolhatjuk?

Avtor / Szerző: _____ (1)

Teoretska perspektiva / Elméleti perspektíva: _____ (1)
 (2 točki/pont)

- 3.6. Razložite, kako omenjeni avtor (vpr. 3.5.) pojasnjuje vzroke odklonskosti.

Magyarázza meg, hogy az említett szerző (3.5. kérdés) miképpen magyarázza a deviancia okait!

 _____ (3 točke/pont)

3.7. Kaj je »panopticism«?

Mi a „panopticismus“?

(2 točki/pont)

3.8. Za katero obliko družbenega nadzora je značilen panopticism? Predstavite še eno značilnost te oblike družbenega nadzora.

A társadalmi ellenőrzés melyik formájára jellemző a panopticismus? Mutassa be a társadalmi ellenőrzés ezen formájának még egy jellegzetességét!

Oblika družbenega nadzora /

A társadalmi ellenőrzés formája: _____ (1)

Predstavitev še ene značilnosti /

Még egy jellegzetesség bemutatása: _____

(1)

(2 točki/pont)

3.9. Katero obliko družbenega nadzora še poznate? Predstavite eno izmed njegovih značilnosti.

A társadalmi ellenőrzés melyik formáját ismeri még? Mutassa be annak egyik jellegzetességét!

Oblika družbenega nadzora /

A társadalmi ellenőrzés formája: _____ (1)

Predstavitev značilnosti /

A jellegzetesség bemutatása: _____

(1)

(2 točki/pont)

4. Znanost – družbeni razvoj in ekološka vprašanja / Tudomány – társadalmi fejlődés és ökológiai kérdések

Vir 1 / 1. forrás

S tem je Zemlja povzdignjena med ostale zvezde premičnice, obenem pa izgubi svoj osrednji položaj v vesolju. To miselnost nadaljuje in dopolni Kepler, astronom, ki je trdil, da je narava grajena na preprostih številskih razmerjih [...] Moč te ideje je uspel dokazati tudi v praksi glede gibanja Zemlje okoli Sonca. Galileo Galilei je zavrnil elemente mitološkega pojmovanja sveta in vpeljal strogo deterministično mehaniko. Trdil je, da je vse merljivo, kar pa ni merljivo, je treba narediti merljivo. Poleg tega je trdil, da se da vse matematično obdelati: »Narava je odprta knjiga, napisana z matematičnimi pismenkami.«

(<http://www.gcc.si/wp-content/uploads/2006/11>. Pridobljeno: 6. 12. 2012.)

- 4.1. V katero obdobje je mogoče umestiti začetke moderne znanosti? Navedite ustrezno stoletje. V pomoč vam je lahko vir 1.

Melyik korszakra tehető a modern tudomány születése? Adja meg a megfelelő századot! Az 1. forrás segítségül szolgálhat.

_____ (1 točka/pont)

- 4.2. Katere družbene okoliščine so vplivale na razvoj moderne znanosti? Predstavite dve.

Mely társadalmi körülmények hatottak a modern társadalom fejlődésére? Kettőt mutasson be!

Prva družbena okoliščina / *Első társadalmi körülmény:* _____

_____ (2)

Druga družbena okoliščina / *Második társadalmi körülmény:* _____

_____ (2)
(4 točke/pont)

Vir 2 / 2. forrás

Z recesijo se v Slovenijo počasi vrača spoznanje zdrave pameti, da ne moremo napredovati brez kakovostnega znanja in razvoja. [...] Le s kreiranjem novih storitev, novih produktov, dvigom dodane vrednosti, skratka s pametno uporabo znanja se bo Slovenija uspešno razvijala naprej.

(Gams, M. (2010): Aktualni problemi slovenske znanosti, Delo, 28. 1. 2010, str. 26)

4.3. Katera družbena funkcija znanosti je predstavljena v viru 2?

A tudomány melyik társadalmi funkcióját mutatja be a 2. forrás?

_____ (1 točka/pont)

4.4. Navedite in predstavite še dve drugi družbeni funkciji znanosti, ki nista razvidni iz vira 2.

Nevezze meg és mutassa be a tudomány még két másik olyan társadalmi funkcióját, amelyre a 2. forrás nem tesz utalást!

Navedba prve funkcije / *Az első funkció megnevezése:* _____ (1)

Predstavitev / *Bemutató:* _____ (1)

Navedba druge funkcije / *A második funkció megnevezése:* _____ (1)

Predstavitev / *Bemutató:* _____ (1)
(4 točke/pont)

4.5. Pojasnite pojma.

Magyarázza meg a következő fogalmakat!

Avtonomija znanosti / *A tudomány autonómiája:* _____ (2)

Znanstvena paradigma / *Tudományos paradigma:* _____ (2)
(4 točke/pont)

Vir 3 / 3. forrás

Danes smo bolj kakor kdajkoli v zgodovini človeštva občutljivi za vprašanje človekovega dostojanstva, v zvezi s tem pa za avtonomijo v znanosti. Globinsko spoznavanje naravnega zakona, glas vesti, splošni človeški čut za dobro in usmerjenost naše zavesti v prihodnost so razlog, da se danes v svetu vse bolj uveljavlja etika kot posebna zahteva sodobne tehnološke in tehnokratske civilizacije.

(<http://www.prihodnost-slovenije.si/up-rs/ps.nsf/krf/CBDD5E279F3C6AACC1256E940046C531?OpenDocument>. Pridobljeno: 10. 12. 2012.)

4.6. S katerimi vrstami etičnih dilem se znanost ubada? Navedite dve. Lahko si pomagate z virom 3.

A tudományt miféle erkölcsi dilemmák foglalkoztatják? Nevezzen meg kettőt! A 3. forrás segítségével szolgálhat.

Prva vrsta etičnih dilem / *Az erkölcsi dilemma egyik fajtája:* _____

_____ (1)

Druga vrsta etičnih dilem / *Az erkölcsi dilemma másik fajtája:* _____

_____ (1)
(2 točki/pont)

4.7. Pojasnite eno od etičnih dilem znanosti, ki ste ju zapisali v svojem odgovoru, in navedite ustrezen družbeni primer.

A tudomány erkölcsi dilemmáinak egyikét, amelyet az iménti válaszában írt le, magyarázza meg, majd adjon rá megfelelő társadalmi példát!

Pojasnilo / *Magyarázat:* _____

_____ (2)

Družbeni primer / *Társadalmi példa:* _____

_____ (2)
(4 točke/pont)

Prazna stran

Üres oldal

Prazna stran

Üres oldal

Prazna stran

Üres oldal

Prazna stran

Üres oldal